

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В
СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

**До 220-ї річниці
з дня заснування університету**

Збірник наукових праць

Харків 2024

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

***Формування життєвої компетентності осіб з особливими
освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної
та інклюзивної освіти***

**До 220-ї річниці
з дня заснування університету**

Збірник наукових праць

Харків – 2024

УДК 376 – 056.36 : 374

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Заступник головного редактора – Коваленко Вікторія Євгенівна, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної педагогіки;

Відповідальний секретар – Якуба Леся Станіславівна, викладач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Микитюк Сергій Олександрович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психологічної та педагогічної антропології, декан факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дрожик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Козачек Надія Олексіївна, старший викладач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лященко Віра Михайлівна, доктор філософії, старший викладач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти: збірник наукових праць до 220-ї річниці з дня заснування університету. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. – 237 с.

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол 5 № від 15.05.2024

народження класика відчизняної олігофренопедагогіки К. М. Турчинської	
Супрун М. О. Шелест Іван Олександрович	188
Ткаченко Д. О. Особливості розвитку словникового запасу дітей із ТПМ в умовах білінгвізму	192
Тюпова В.І. Формування навичок соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями засобами ігрової діяльності з використанням наочності	196
Фенюк С. А. Когнітивні порушення у дітей раннього та дошкільного віку та їх вплив на результати навчання у школі	192
Філіппова Т.О. Особливості моторного праксису при псевдобульбарній дизартрії в дітей старшого дошкільного віку	201
Чеботарьова О.В. Сучасні стратегії психолого-педагогічного супроводу дітей раннього та дошкільного віку з особливими освітніми потребами	205
Шапаренко Х.А., Пехарєва А.С. Використання арт-технік у корекційній роботі з дітьми з ООП	207
Шаповалова Ю.А. Ігрова діяльність як засіб формування словотворчих навичок у старших дошкільників із ЗНМ	209
Шевченко З. Д. Гурткова робота як форма роботи з формування навичок соціально-побутового орієнтування у дітей з інтелектуальними порушеннями	212
Шевченко В.М. Супровід дітей раннього віку з особливими освітніми потребами	214
Шевчук В. В. Вплив порушень мовлення на формування «Я-образу» у підлітків	216
Шевчук Н.В. Соціальна інтеграція дітей з особливими потребами – пріоритет державної соціальної політики в Україні	220
Шищенко В. О. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з дітьми з порушеннями писемного мовлення	223
Яковлєва А.А. Взаємодія логопеда з батьками дітей, які мають дислалію	225
Якуба Л.С., Безрученко Т.В. Використання методу аналізу відеозаписів в обстеженні дітей в умовах інклюзивно-ресурсних центрів	228

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть учасники конференції.

Шапаренко Х.А.
доктор педагогічних наук, професор
Пехарєва А.С.
кандидат психологічних наук, доцент,
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНІК У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ООП

Сучасне суспільство визнає необхідність інтеграції кожної дитини у навчальний процес та соціокультурне середовище, незалежно від її індивідуальних особливостей. У цьому контексті роль арт-технологій у корекційній роботі стає надзвичайно важливою.

Цією актуальною тематикою займалися та продовжують присвячувати свої роботи видатні науковці: О.Боряк, З.Ленів, І. Марченко, О. Мамічева, Н. Пахомова, І. Пташко, Ю. Рібцун, Н.Савінова та ін.

Мистецтво, як інструмент взаємодії зі світом, володіє унікальною силою стимулювати розвиток різних аспектів особистості дитини з ООП. Використання мистецьких технік у корекційній практиці дозволяє зробити процес навчання та розвитку більш цікавим, емоційно насиченим та ефективним. Арт-терапія, музична терапія, образотворче мистецтво та інші форми мистецької діяльності стають не лише засобом вираження емоцій та почуттів, але й потужним інструментом розвитку когнітивних, психомоторних та соціальних навичок дітей з ООП.

На сьогодні арт-терапія знаходить широке застосування у роботі з дітьми. Цей метод, що використовує мистецтво як засіб терапії або творчого самовираження, активно використовується як у роботі з молодшими, так і з дорослими.

Використання різноманітних арт-технологій у корекційно-розвиваючій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами спрямоване на розвиток всіх основних каналів сприйняття інформації - аудіального, візуального, кінестетичного, що позитивно впливає на всі психічні процеси. Крім того, арт-технології можуть виконувати комунікативно-рефлексивну функцію, допомагаючи у корекції порушень емоційно-вольової сфери, які часто ускладнюють загальний розвиток пізнавальних процесів та просторового сприйняття у дітей.

Дослідники розглядають арт-терапію як «художній фітнес», який сприяє розвитку фантазії, емоційної стабільності, моторики, просторової орієнтації, сенсомоторних еталонів, відчуття себе у просторі, а також розвитку зорового контакту. Ці тактильні та візуальні враження призначені для стимуляції зміни у поведінці та інтеграції когнітивного, сенсорного та кінестетичного досвіду та поведінки.

Використання різноманітних арт-технологій у корекційно-розвиваючій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами спрямоване на розвиток всіх

основних каналів сприйняття інформації - аудіального, візуального, кінестетичного, що позитивно впливає на всі психічні процеси. Крім того, арт-технології можуть виконувати комунікативно-рефлексивну функцію, допомагаючи у корекції порушень емоційно-вольової сфери, які часто ускладнюють загальний розвиток пізнавальних процесів та просторового сприйняття у дітей.

Наприклад, робота з пластиліном використовується у корекційній роботі з метою розширення знань дітей про предмети та об'єкти, та стимулює розвиток та зміцнення нейронних зв'язків у корі головного мозку

Пластилін є тактильно приємним матеріалом для дітей, тож вони з радістю можуть формувати предмети за допомогою пластиліну, що розвиває моторику та просторове сприйняття. Використання пластиліну сприяє розвитку різних навичок та допомагає дітям з особливими потребами в навчанні через практичні дії [2].

Використовуючи у корекційній роботі пісок та сенсорні коробки, можна досягти ефективних результатів у проведенні корекційних, розвивальних та навчальних занять. Доцільно використовувати пісок для розвитку та стимулювання мовлення шляхом ігор, створення історій та розповідей, розвитку творчості та уяви, а також для поліпшення моторики та сенсорної стимуляції. Крім того, пісочні заняття можуть сприяти відновленню емоційного стану та покращенню загального самопочуття дитини [3].

Музика є одним із невід'ємних компонентів логоритмічних занять. Проте, використання музики на корекційних заняттях несе в собі більше сенсів, тому що музика може зацікавити дітей та підвищити їх мотивованість на заняттях. Музика відкриває нові способи спілкування для дітей, які мають обмеження у мовленні або інших комунікаційних навичках. Вона може допомогти виражати емоції, думки та почуття через музичні звуки та рухи [4].

Ще одним ефективним методом роботи з дітьми з ооп, який позитивно впливає на розвиток емоційної та моторної сфери дитини є танець.

У танцювальній терапії використовуються різноманітні техніки та методи, які дозволяють клієнтам виразити свої почуття та емоції через рух і танець. Це може включати в себе імпровізаційні рухи, різні танцювальні рухи, використання музики та ритму, а також взаємодію з іншими учасниками групи. Танцювальна терапія може бути корисною для людей з різними проблемами та потребами, включаючи стрес, депресію, тривогу, посттравматичний стресовий розлад, аутизм, порушення рухового або мовленнєвого розвитку, а також для тих, хто шукає спосіб підтримки свого психічного та фізичного здоров'я.

Малювання виявляється надзвичайно ефективним інструментом у корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потреби (ООП). Цей творчий процес сприяє розвитку різних аспектів особистості та навичок, а також дозволяє виразити емоції та почуття. До переваг малювання у корекційній роботі з дітьми з ООП зазвичай віносять:

На заняттях з малювання діти можуть експериментувати з різними матеріалами та техніками малювання, що сприяє розвитку їх дрібної моторики та координації рухів. Крім того, малювання може допомогти зміцнити увагу та

концентрацію у дітей з ООП, сформуванню уявлення про кольори, форми, розміри, просторові відношення та інше.

Важливою перевагою малювання є те, що ця діяльність може бути адаптована до потреб кожної дитини. Логопеди та педагоги можуть використовувати малювання для розвитку мовлення, сприяючи вибору тем, що стимулюють уяву та мовленнєву активність. Крім того, через малювання можна працювати над розвитком мовних концептів, лексики та синтаксичних структур [1].

Таким чином, використання арт-технік є не лише засобом творчого самовираження, але і важливим інструментом у розвитку та корекційній роботі з дітьми з ООП, допомагаючи їм виявляти свій потенціал та виражати свої почуття та думки, розвивати мовлення та моторику, формувати сенсорні еталони. В цілому, арт-техніки у роботі корекційного педагога несуть значний вплив на гармонійний розвиток дитини з особливими освітніми потребами.

Література

1. Педик С. І. Вплив нетрадиційних методів малювання на розвиток дітей з ООП: методичний посібник. 2023.
2. Рібцун, Ю. В. The use of ART therapy in speech correction work with children with special speech needs In: Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 6-7 липня 2022 р.) . ТОВ «Меркьюрі-Поділля, м. Вінниця, Україна, pp. 428-431.
3. Christian Roesler. Sandplay therapy: An overview of theory, applications and evidence base, The Arts in Psychotherapy, Volume 64, 2019, Pages 84-94, ISSN 0197-4556, <https://doi.org/10.1016/j.aip.2019.04.001>.
4. Groß, W., Linden, U. & Ostermann, T. Effects of music therapy in the treatment of children with delayed speech development - results of a pilot study. BMC Complement Altern Med 10, 39 (2010). <https://doi.org/10.1186/1472-6882-10-39>

Шановалова Ю.А

здобувач вищої освіти магістерського рівня
спеціальності 016 Спеціальна освіта

Науковий керівник: Якуба Л.С..

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СЛОВОТВОРЧИХ НАВИЧОК У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗНМ

Останніми роками в Україні зростає кількість дітей зі складними когнітивними та мовними порушеннями, в тому числі із затримкою психічного розвитку (ЗПР). Новий освітній стандарт передбачає якісну та рівну освіту для всіх дітей, враховуючи всі труднощі та індивідуальні особливості розвитку. Як зазначається в Базовому компоненті дошкільної освіти, оволодіння мовою як засобом пізнання і способом специфічного людського спілкування є найбільш вагомим досягненням дошкільного дитинства. Мова виступає "каналом зв'язку"